

”Livet är ett ting”

Anna-Malin Karlsson, Institutionen för
nordiska språk, Uppsala universitet

Vad har vi språk till?

- Till att sätta ord på betydelser som redan finns.
  - Samma innehåll kan uttryckas på olika sätt: enkelt, komplicerat, personligt eller formellt. Jfr uttryck som *språkdräkt*.
- Till att skapa och forma betydelser, som ett redskap för att tänka och förstå världen och oss själva.
  - Olika uttryckssätt ger olika innehåll.

Vad har vi språk till?

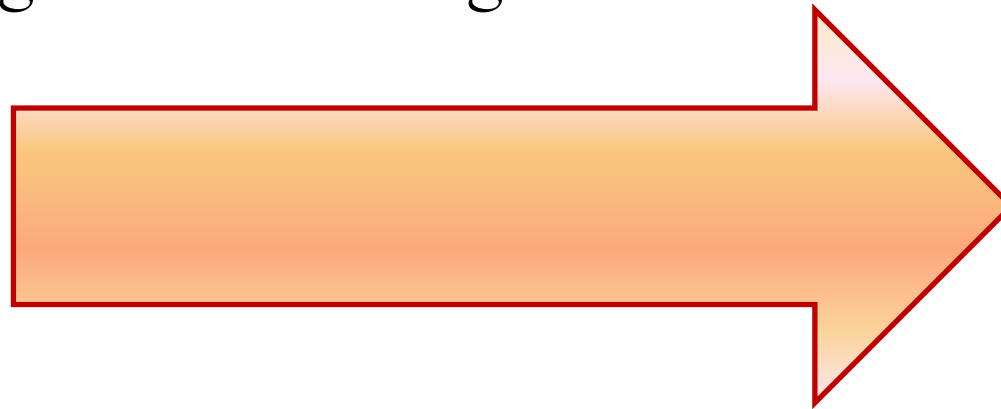
- ~~Till att sätta ord på betydelser som redan finns.~~
  - ~~Samma innehåll kan uttryckas på olika sätt: enkelt, komplicerat, personligt eller formellt. Jfr uttryck som *språkdräkt*.~~
- Till att skapa och forma betydelser, som ett redskap för att tänka och förstå världen och oss själva.
  - Olika uttryckssätt ger olika innehåll.

En **socialsemiotisk** språksyn

- Språket ser ut som det gör på grund av de **funktioner** det fyller för människan.
- Språkutveckling och annan utveckling (social, kognitiv) är sammanflätade.
- Grammatiken är en **resurs** som ger och verktyg att skapa (alltmer komplicerade) betydelser.
- Vetenskap kräver ett annat språk än vardagsspråket.

Grammatiken beskriver alltså

- individens (språk)utveckling
- människosläktets (språk)utveckling
- utveckling från talspråk till skriftspråk
- förändring och utveckling i text.

Michael A. K. Halliday

Vardagsspråk

Forskaren **undersökte** graven noggrannt. Då **upptäckte** hon en massa ben, som ingen **hade hittat** tidigare. Benen **var** mycket gamla. Därför **tror** man nu att graven **är** äldre än man tidigare **antagit**.

(sju satser)

“Vetenskapligt” språk

Upptäckten av tidigare förbisedda kvarlevor, till följd av ökad undersökningsnoggrannhet, **möjliggör** en avsevärd tidigareläggning av gravens datering i relation till tidigare antaganden.

(en sats)

Vardagsspråk

Forskaren **undersökte** graven noggrant. Då **upptäckte** hon en massa ben, som ingen **hade uppmärksammat** tidigare. Benen **var** mycket gamla. Därför **tror** man nu att graven **är** äldre än man tidigare **antagit**.

(sju satser)

“Vetenskapligt” språk

Upptäckten av tidigare ouppmärksammade kvarlevor, möjliggjord av ökad undersökningsnoggrannhet, **möjliggör** en avsevärd tidigareläggning av gravens datering i relation till tidigare antaganden.

(en sats)

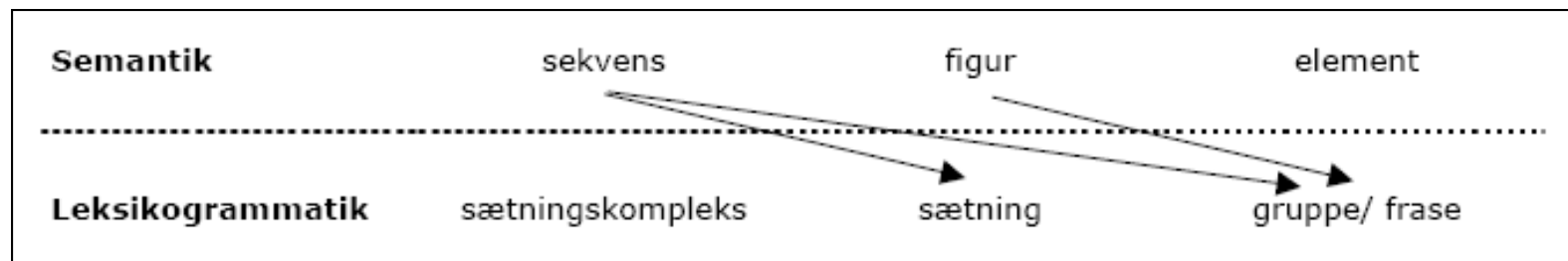
Nominalisering

= förtingligande av betydelse

leva > liv

”livet är ett ting”

Semantisk funktion	kongruent realisering 	Grammatisk ordklasse
forbinder (i sekvens)		konjunktion/ subjunktion
miniproces (i cirkumstantiale)		præposition
proces		verbum
kvalitet		adjektiv
genstand ('ting')		substantiv

Efter Andersen 2003

- Hela satsers innehåll packas in i ord och fraser.
- Satserna blir färre och längre.
- Verben blir mer abstrakta (**relationella** i stället för **materiella**).
- Aktörer ”försvinner”.

Grammatisk metafor + passiva verb

(1) En bestämd mängd rumstempererat vatten **mättes** upp i en mätcylinder. (2) Det uppmätta vattnet **hälldes** sedan i en termos. (3) Vattnets temperatur **mättes** noggrant. (4a) 0,10 mol natriumhydroxid/kaliumnitrat **vägdes** upp. (4b) Massan **bestämdes** med tre värdesiffror. (5) Det uppvägda ämnet **löstes** sedan i vattnet i termosen under försiktig omrörning. (6a) Temperaturen **avlästes** när den nått maximi- eller minimivärde. (6b) Värdet **antecknades**. (7) när temperaturmätningen var klar **hälldes** lösningen i en flaska. [Från Lim Falk 2008]

Vad kan man göra med detta?

- Spara plats.
- Fokusera på resultatet av och relationen mellan processer.
- Packa in information som är självklar.
- Tona ner det personliga perspektivet.
- Välja vad som ska vara utgångspunkt och vad som är det nya och viktiga.
- Skapa termer.

Vad säger **forskningen**?

- Skriftspråket är mer nominalt än talspråket (**Tal- resp. Skrivsyntax, 1970-talet**)
- Gymnasistuppsatser med hög nominalkvot får högre betyg (**Hultman & Westman 1977**)
- Pojkar (med höga betyg) nominaliserar mer än flickor (**Hultman & Westman 1977**)
- Nominala texter är (allmänt sett) svårare att förstå än verbala (**tidiga läsbarhetsundersökningar, ex. Björnsson 1968**)

- Nominaliseringar är viktigare i kunskapsbyggande skoltexter än i personliga (Magnusson 2011)
- Läroböcker i skolämnet naturvetenskap är mer nominala än i skolämnet norska (Siljan 2011)
- Nominalisering fyller olika funktioner i ämnen som historia och naturvetenskap (Coffin, Martin m.fl.)
- Abstraktionen är lägst i läroböcker i svenska, högst i naturvetenskap, med samhällsvetenskap där emellan (Edling 2006)
- Nominalisering är vanligare i engelsk populärvetenskap än i norsk och svensk (Nordrum 2007)

”Substantivsjuka”?

- Utgår från ett (visst) klarspråksideal.
- Fokus på offentligt språk.
- Ser på språk som form.
- Ser endast det negativa.
- Antyder att nominalitet är en sjukdom som kan botas (genom att man använder verb istället).
- Förutsätter irrationella avsikter, jfr uttrycket ”skrytfenor”.

Språk som **resurs**

- Möjliggör tänkande och utveckling i specialiserade verksamhetsfält.
- Väljs och formas av språkanvändare av goda skäl.
- Påverkar den betydelse som skapas.
- ”**Gains and losses**” (Kress 2005)
- *Gäller både val av språk på alla nivåer: svenska engelska, grammatisk form, ord eller bild etc.*